

Zápis ze 2. zasedání Výboru pro práva starších lidí

29. září 2021, ÚVČR, Strakova akademie, Praha

Přítomní členky a členové (14): V. Bílková (předsedkyně, Ústav mezinárodních vztahů), L. Gratiarová (MPO), T. Hanelová (KVOP), I. Holmerová (Gerontologické centrum), J. Lorman (Gerontologický institut), S. Morawitzová (Nadace Krása pomoci), J. Klusáková Sedřová (Charita ČR), K. Koldinská (PrF CUNI), S. Kottbauerová (MZd), J. Ráková (MZV), E. Jařová (MPSV, zástupce B. Plíškové), L. Vidovicová (FSS MUNI), M. Mikluřáková (MMR), M. Měřřanová (MŠMT),

Nepřítomní členky a členové (3): J. Hrabě (Elpida), M. Sailer (MV), J. Vobořil (Iuridicum Remedium)

Další přítomní (2): H. Váľková (zmocněnkyně pro lidská práva), B. Hnatová (ÚVČR)

1. Úvod

Zasedání zahájila úvodním slovem H. Váľková. Následně V. Bílková pronesla své úvodní slovo a představila program zasedání.

Navržený program:

1. Úvod - doc. Veronika Bílková

2. Potvrzení priorit výboru

3. Představení Strategického rámce přípravy na stárnutí společnosti 2021 - 2025 - Ing. Emílie Jařová, Ph.D.

4. Výstupy mezinárodní konference Stáří spojuje 2021 - MgA. Jan Lorman

5. Vymezení násilí a nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám - MgA. Jan Lorman, Mgr. Tereza Hanelová

6. Různé

Členky a členové s programem souhlasili.

2. Potvrzení priorit výboru

V. Bílková poděkovala za návrhy priorit výboru a přihlášení členek a členů k jednotlivým z nich. Navržené priority:

1. Domácí péče a pečující osoby
2. Institucionální péče
3. Vzdělávání starších lidí
4. Digitální začleňování a alternativy k online komunikaci
5. Špatné zaházení se staršími lidmi
6. Vnímání stáří, stárnutí a starších lidí
7. Participace starších lidí na rozvoji společnosti

V. Bílková uvedla, že mezi návrhy od členek a členů výboru bylo také téma zdravého stárnutí a prostředí přátelského k seniorům a seniorkám. Domnívá se, že je však možné je podřadit pod témata 6. a 7.

Dalšími tématy navrženými členkami a členy byly - snižování chudoby ve stáří, zejm. u žen, a dostupnost bydlení pro seniory. V. Bílková se domnívá, že jde o témata, která spadají pod Výbor pro práva lidí ohrožených chudobou a sociálním vyloučením.

V. Bílková proto navrhla, aby první dvě nově navržená témata byla zařazena pod již existující priority a u ostatních dvou sledovat práci Výboru pro práva lidí ohrožených chudobou a sociálním vyloučením a případně se ujmout jednotlivého podtématu, který uvedený výbor zatím neřeší. Poté otevřela diskuzi.

L. Vidovicová se domnívá, že bydlení a veřejný prostor je velice důležité téma a dosud neví, že by byl výbor, který by ho řešil. Proto by se přimlouvala za to, aby toto téma zůstalo mezi prioritami.

M. Mikluřáková (MMR) uvedla, že za MMR navrhovala téma souvislosti stáří s chudobou. Není si úplně jistá, že se lze vypořádat s tématem odkazem na Výbor pro práva lidí ohrožených chudobou, který si již nastavil své priority a téma starších lidí tam není. Proto by bylo lepší se domluvit na tom, kdo bude nositelem tohoto tématu, příp. na bližší spolupráci.

H. Váľková potvrdila, že bydlení tam není konkrétně vyjmutu. Vyjádřila však obavu, že vyčleněním dostupnosti bydlení pouze pro starší osoby by tato problematika mohla být možná až příliš zúžena. Zároveň připomněla, že tato problematika se pojímá komplexně jako dostupné bydlení pro všechny kategorie lidí.

I. Holmerová se přihlásila k tématu zdravé stárnutí, ale uvedla, že na něm nemusí trvat. Připomněla však, že WHO vyhlásila Dekádu zdravého stárnutí. Domnívá se, že to však je spíše na MZD a výbor by se mohl zeptat, jak se s tím bude zacházet.

J. Klusáková Sedřová navrhla téma dostupného bydlení, ale po tom, co zaznělo si myslí, že přestože jde o důležité téma, nemá smysl na něm trvat takto odděleně, ale spíše ho mít na paměti. Pokud jde o chudobu seniorů, myslí si, že také není stoprocentně nutné ji mít jako prioritu. Domnívá se, že je ale lépe řešitelné téma veřejného prostoru, proto je vhodnější zařadit toto téma.

L. Vidovicová navrhla, že by mohlo být dobré dále rozpracovat navržené priority. H. Válková souhlasila.

L. Vidovicová dále připomněla téma lidských práv starších lidí. V. Bílková se domnívá, že toto téma se promítá ve všech prioritách výboru. Nejjobecněji pak v prioritě 6. a pak např. 3.

E. Jašová (MPSV) uvedla, že se zabývá trhem práce, rodinou a stářím z pohledu analýz. Proto by k diskutovanému nebezpečí zúžení problematiky bydlení na určitý věk na druhou stranu vznesla otázku, zda by to nepřineslo výhodu detailnějších informací o této věkové skupině, které prozatím nejsou.

V. Bílková shrnula, že by výbor nyní měl schválit sedm priorit z minula. Dále potvrdila další rozpracování priorit do podtémat. K tomu bude sestaven návrh tabulky vycházející z námětů členek a členů, který bude zaslán k vyjádření/doplnění. Poté se k tomu výbor vrátí na dalším zasedání.

Členky a členové výboru hlasováním schválili sedm priorit výboru.

3. Představení Strategického rámce přípravy na stárnutí společnosti 2021 - 2025 - Ing. Emílie Jašová, Ph.D.

E. Jašová představila proces přípravy a schvalování STRAPS. Dále nastínila jeho obsah, zejména tzv. Desatero přípravy společnosti na stárnutí, které obsahuje priority v oblasti stárnutí populace.

STRAPS 2021-2025 byl vypracován v souladu s plněním úkolu vyplývajícího z usnesení vlády ze dne 30. 3. 2015 č. 218. Zároveň se jedná o navazující dokument na „Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017“ (dále jen „NAP“). Původní termín stanovený pro předložení STRAPS vládě byl na základě žádosti prodloužen s aktuálním datem pro předložení vládě do 30. srpna 2019. Důvody pro prodloužení byly rozhodnutí nechat materiál schválit novou vládou, časová náročnost práce na dokumentu, dále diskutování strategie na úrovni krajský platform expertů a na Radě vlády pro seniory a stárnutí populace. STRAPS byl předložen na vládu 2. září 2019, vláda jeho projednávání odložila. Na základě připomínek vlády ČR byl v únoru 2020 změněn název dokumentu na Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2020–2025. V březnu byl upravený materiál znovu předložen vládě.

MPSV upomínalo zařazení STRAPS na program jednání vlády naposledy 19. května 2021. Následně byla provedena aktualizace dat a analýzy do roku 2020. Aktuálně MPSV vypořádalo 2 rozpory se Zlínským krajem, které vyplynuly z mezirezortního připomínkového řízení. Připomínka 103 a 105 byla Zlínským krajem změněna ze zásadní na doporučující. Současně byla provedena aktualizace dat a původně provedené analýzy do roku 2020. Dále byl upraven název STRAPS na Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2021-2025.

STRAPS obsahuje rozsáhlou socioekonomickou a demografickou analýzu. Na jejím základě bylo posléze formulováno Desatero přípravy na stárnutí společnosti. Jedná se o spravedlivé důchody; dostupnější a kvalitní sociální a zdravotní služby; dostupnější a bezbariérové bydlení pro seniory; podpora sendvičové generace a neformálních rodinných pečujících; příprava státu na stárnutí společnosti; podpora rodiny a mezilidské vztahy; bezpečný život seniorů, boj proti násilí a tzv. šmejdům, zvýšení ochrany spotřebitele; celoživotní učení, trh práce a aktivní stárnutí; bezbariérový veřejný prostor a osvěta a medializace tématu stárnutí.

E. Jašová dále informovala, že priority v rámci Desatera přípravy na stárnutí společnosti budou dále rozpracovány v navazujícím akčním plánu. Navrhla, že by se výbor na jeho přípravě také mohl podílet.

J. Lorman potvrdil informace a o složitosti a zdlohavosti schvalování STRAPS. Upozornil však, že žádné z opatření STRAPS není v programovém prohlášení vlády.

V. Bílková navrhla, že by si členky a členové STRAPS, zejména pokud jde o jeho priority prošli a pokusili se vymezit, jak tyto zapadají, doplňují či překrývají priority výboru. Poděkovala dále za vypracování STRAPS a prezentaci MPSV a za nabídku k zapojení se do prací na akčním plánu.

4. Výstupy mezinárodní konference Stáří spojuje 2021 - MgA. Jan Lorman

J. Lorman představil nejpodstatnější výstupy konference Stáří spojuje 2021. K tomu promítnul prezentaci (bylo rozesláno po zasedání, v příloze).

L. Vidovicová shrnula druhý den konference věnovaný problematice osamělosti seniorů. Hlavní otázkou bylo, zda se jedná o problém veřejný nebo soukromý. Tento blok byl spoluorganizován s projektem Genderové cesty exkluze v sociálních vztazích ve stáří pohledem životní dráhy. Byla představena definice sociálního vyloučení ze sociálních vztahů, která rozšiřuje běžně vnímanou osamělost. Některé výsledky zkoumání jsou

dostupné v časopise Gender a výzkum. Poté byly představeny tři různé přístupy. Jedním bylo zhodnocování životní situace v raném mládí na základě pozdějších výpovědí starších lidí. Dále výzkum zabývající se dopady lockdownu a covidu na wellbeing lidí. Zvýšená míra osamělosti pak byla zjištěna ve společnostech, které mají zkušenost s totalitním režimem. Osamělost zkracuje naději na dožití, proto je důležité se snažit, přestože jde o náročné a spletité téma, ji řešit.

5. Vymezení násilí a nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám - MgA. Jan Lorman, Mgr. Tereza Hanelová

T. Hanelová shrnula krátce svůj příspěvek z konference Stáří spojuje 2021 k postižitelnosti špatného zacházení v kontextu zařízení sociálních služeb. O špatném zacházení se mluví především v souvislosti s mezinárodními úmluvami, kterými je ČR vázána. Jde o mučení, kruté, ponižující a nelidské zacházení nebo trestání. Definice špatného zacházení k dispozici není. Obecně ale jde o kvalifikované narušení integrity nebo důstojnosti člověka. Je nutné, aby jednání dosáhlo minimálního prahu závažnosti. Dále T. Hanelová přiblížila mezinárodní úmluvy věnující se špatnému zacházení. VOP provádí tzv. národní preventivní mechanismus, v rámci kterého systematicky navštěvuje místa, kde se nachází/mohou nacházet osoby omezené na svobodě veřejnou mocí nebo v závislosti na poskytované péči. Typicky se jedná o zařízení sociálních služeb. Špatné zacházení je v pojetí VOP širší než v mezinárodních úmluvách.

Pokud jde o postižitelnost špatného zacházení prostředky trestního práva, podle trestního zákoníku nejsou postižitelné všechny formy špatného zacházení. Znění TČ mučení v TZ bylo podrobena kritice ze strany Výboru OSN proti mučení, který doporučuje přijmout všechny definiční znaky mučení, tak jak jsou vymezeny v Úmluvě OSN proti mučení. Jiné trestné činy např. týrání svěřené osoby sledují jiné zájmy než je důstojnost jednotlivce. VOP má dlouhodobé legislativní doporučení pro PS, aby byla možnost postihnout špatné zacházení prostředky správního práva v rámci novely zákona o sociálních službách.

Další doporučení VOP je zavedení nezávislého stížnostního mechanismu v sociálních službách a zavedení personálního a materiálně-technického standardu.

V. Bílková poděkovala a připomenula, že otázka špatného zacházení výbor zajímá, protože výboru byl dle aktualizace Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019 - 2022 svěřen úkol, který spočívá v odborném vymezení násilí a dalšího nevhodné jednání vůči seniorům a seniorkám identifikací stávajících skutkových podstat trestných činů, přestupků a dalšího protiprávního jednání, jež jsou na této skupině osob typicky páčány. K tomu mají směřovat jednání výboru, jejichž výsledkem má být definice násilí a dalšího nevhodné jednání vůči seniorům a seniorkám. Termín plnění úkolu je stanoven na 31. března 2022.

J. Lorman uvedl, že by nyní bylo dobré sestavit tým/pracovní skupinu výboru, který by se plněním úkolu zabýval.

V. Bílková navrhla, že prvním krokem by mělo být zjištění zájmu o podílení se na práci neformální pracovní skupiny.

7. Různé

V. Bílková shrnula závěry zasedání a poděkovala za účast.

Vypracovala: Barbora Hnátová, tajemnice výboru